

8. Титаренко В. Джордж Гершвін. Родоначальник утонченого джаза / В. Титаренко // Джаз. – 2009. – № 1 (17). – С. 30–33.
9. Шемета Л. Из истории отечественного джаза “Яков Скоморовский и его джаз-оркестр” / Л. Шемета // Джаз. – 2006. – № 6 (6). – С. 16–20.

Статья посвящена изучению напечатанных публикаций журнала “Джаз” с позиции систематизации и анализа музыкально-критического материала, выявления количественных показателей достижений авторов рубрики “Теория и история джаза”.

Ключевые слова: классификация, тематические наработки, жанр, информативность, история джаза, количественные показатели.

Annotation. The article is devoted to the study of published articles of the magazine “Jazz” from a position of systematization and analysis of musical-critical material, detection of quantitative indicators of creative achievements of authors under the heading “Theory and history of jazz”.

Key words: classification, thematic achievement, genre, informative, history of jazz, quantitative indicators.

УДК 78.072:82-94

Віктор Сподаренко

ТЕМАТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ МУЗИЧНО-КРИТИЧНИХ СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ “ДЖАЗ”

У статті охарактеризовано специфіку музично-періодичного журналу “Джаз”, розглянуто закономірності формування критичного матеріалу в контексті його жанрових і типологічних особливостей. Здійснено класифікацію статей за рубриками й окреслено їхні типові риси.

Ключові слова: жанр, тип, ознака, рубрика, закономірність, класифікація, стиль викладу, тематична спрямованість.

Процес розвитку музичного мистецтва як форми суспільної свідомості відзначається особливостями соціокультурного простору. Його еволюція зумовлена динамікою мистецького музично-суспільного буття, проблематику якого вивчають сучасні спеціалізовані періодичні видання, що певною мірою пов’язані з музичною наукою та належать до сфери прикладного музикознавства. Мета таких видань – здійснити оцінку сучасних феноменів музичної культури: явища, об’єкта, предмета, що суттєво відрізняється від мети збірників наукових праць – пояснити й обґрунтувати об’єкт (предмет, явище, процес) тієї сфери знань, яку досліджує конкретна наука. Таким чином, для музично-критичних видань очевидною є спрямованість “на події сучасного *поточного* музичного життя, *нові* явища (твори, прем’єрні виконання тощо), *нагальні* питання музичної дійсності” [2, с.12]. Крім зазначеного, специфіка музично-критичної думки полягає в *оперативності* відгуку на подію, яка проявляється в активному та цілеспрямованому формуванні громадської думки.

Сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства характеризуються реалізацією процесу створення та поширення знань, інформації, які перетворюються на основні продуктивні сили суспільства. У зазначених умовах актуальним є розвиток музичних засобів масової інформації, які є тими носіями, що доносять музично-критичний матеріал до адресата й здатні впливати на формування суспільної свідомості, зокрема, її естетико-мистецької форми. Проблемним питанням для вітчизняного джазового музичного мистецтва протягом десятиліть залишалося питання організації комунікативного аспекту між композиторами, виконавцями, організаторами музично-фестивального життя та суспільством. Однак у грудні 2005 року відбулося вирішення зазначеної проблеми шляхом створення спеціалізованого періодичного видання “Джаз”, яке розпочало моніторинг джазового соціокультурного простору України. Упродовж декількох років редакційна колегія журналу публікувала різноманітний музично-критичний матеріал, що інформувало суспільство про сучасні події джазового мистецтва. Та-

ким чином, актуальним залишається здійснення систематизації опублікованого матеріалу, дослідження його жанрових і типологічних особливостей.

Мета статті – розробити й теоретично обґрунтувати особливості диференціації і типологізації музично-критичних статей журналу “Джаз”.

Досягнення мети відбувалося шляхом вирішення таких завдань:

- охарактеризувати особливості періодичного видання;
- здійснити тематичну класифікацію за рубриками;
- узагальнити жанрово-типологічні особливості музично-критичних статей журналу “Джаз” і виявити їх аксіологічне значення у формуванні суспільної свідомості (дискурсивного мислення читача).

Важливе значення в розвитку музично-критичної думки України належить журналу “Джаз”. Здійснивши попередній аналіз музично-критичних статей цього періодичного видання, відмітимо, що на сторінках журналу надруковані статті інформаційного, аналітичного та художньо-публіцистичного жанрів, *мета* яких – надати інформацію суспільству про актуальні події та факти джазового життя, повідомити про композиторів, виконавців, конкурси й фестивалі, звернути увагу читачів на особливості розвитку музичного мистецтва в Україні. Опис тих чи інших явищ джазового мистецтва України зумовлює відповідну увагу суспільства до цього напряму музичної творчості, що створює певну систему взаємовідношень між композитором, виконавцем і слухачем. Особливо актуальними є статті, які зосереджують увагу читача на нових творчих особистостях. Це сприяє розвитку освітніх, естетичних компетенцій молодого покоління, оскільки процес формування музичних умінь пов’язаний з практичною діяльністю, яка супроводжується комунікативним аспектом між творчою особистістю та суспільством на основі озвученого музичного твору.

Необхідною умовою прогресивного функціонування будь-якої сфери культурно-мистецької діяльності є розвиток суспільно-виховної ролі мистецтва. У контексті зазначеної проблематики музично-критичні статті журналу “Джаз” набувають “значення регулятора естетичних взаємовідносин між цінностями і об’єктами – суб’єктами” [7, с.162]. На відміну від таких складових музичного мистецтва, як теорія та історія, що відносяться до наукової діяльності, музична публіцистика своїм суб’єктивно-оціночним характером здійснює чималий вплив на формування суспільної свідомості, виховання художніх смаків та уподобань слухачів. Одним з важливих завдань музично-критичної думки журналу “Джаз” є навчити розуміти музику, зокрема, її джазовий напрям, залучити масового слухача до мистецтва великих ідей і глибоких образів. Для цього редакційна колегія систематично видає статті, що характеризують історичні закономірності розвитку джазового мистецтва як за кордоном, так і в Україні.

Важливою вимогою для виявлення жанрово-типологічних особливостей статей цього періодичного видання є здійснення класифікації музично-критичного матеріалу, який публікувався із часу заснування журналу (2005) до сьогодення (2011). Використовуючи інструментарій сучасної наукової методології з позиції системного, аксіологічного підходів, нами було здійснено аналіз тридцяти номерів журналу. На основі отриманого фактичного матеріалу розроблено диференціацію та класифікацію статей за рубриками: теорія та історія джазу, фестивалі, інтерв’ю, конкурси, концерти, ювілеї, метри світового акордеона, автопортрети, музичні твори (нотний матеріал), презентація нових видань.

Здійснена класифікація виявляє певну тематичну та жанрову спрямованість музично-критичного матеріалу. Зокрема, найбільш актуальною для інформаційного забезпечення розвитку джазового мистецтва є рубрика “Теорія та історія джазу”, оскільки вона становить методологічно-теоретичну основу галузі. Крім зазначеної рубрики, ве-

ликий вплив на формування суспільної свідомості читачів журналу “Джаз” здійснюють такі диференційовані та тематично-спрямовані рубрики, як “Фестивали”, “Концерти”. Опубліковані статті з описом концертно-фестивального життя показують сферу чуттєвого досвіду, практичної джазової діяльності, характеризують динаміку джазових феноменів музичної культури України та виконують аксіологічну, інтерпретаційну, регулятивну, виховну, комунікативну функції музичної критики. Деякі з перелічених функцій реалізуються в панорамній оглядовості концертно-фестивального життя, у визначенні художньої цінності творів джазового мистецтва, які виконуються або вперше, або ж зазнали суттєвих інтерпретаційних змін і не отримали певного наукового чи критичного визначення в музикознавчій літературі.

Таким чином, аксіологічна функція музично-критичної думки журналу “Джаз” здійснюється у визначенні двох аспектів художньої цінності рецензованих джазових творів – потенційного й актуального. Щодо останнього аспекту художньої цінності твору, то “актуальна сторона художньої цінності виявляється в процесі сприймання і громадського функціонування музичного мистецтва” [11, с.12]. Об’єктивною основою функціонування джазового мистецтва в Україні є створення умов для активізації участі громадськості в музично-культурному процесі, оскільки в іншому разі джаз буде відокремлений від суспільства й у такій ситуації “мистецтво, яке ’нізвідки не веде, ні до чого не приводить’ (Герберт Уелс) не виконує жодного із субстанційних своїх призначень, звужує сферу свого впливу, (...) обходить інтереси і прагнення людини як учасника суспільно-історичного процесу” [6, с.147]. У контексті розглянутої проблематики музично-критичний матеріал періодичного видання “Джаз” сприяє формуванню естетичної орієнтації читачів, їхньої свідомості, музично-слухового досвіду.

Щодо рубрик “Фестивали” і “Концерти”, то їхньою характерною особливістю є створення ефекту присутності читача на джазовому дійстві. Для цього автори статей використовують певні мовностилістичні прийоми, деякі з них – це поєднання наукового та художньо-літературного стилю викладу матеріалу, який впливає на свідомість читача, розширює його уяву, формує відповідні образи, змальовує типові сюжети фестивалів і концертів. Емоційний виклад матеріалу виражає динаміку мистецької події. У такому контексті автори часто застосовують різноманітні художні прийоми викладу тексту, зокрема: “її голос кликав за собою кудись далеко, вабив ніжністю та силою водночас”; “вона грала... інструмент злився з нею і став продовженням її самої, її голосу, почуттів та переживань. Публіки наче не існувало. Була лише музика, що текла, лилася, заповнювала простір і час...”; “енергетику джемів не можна порівняти ні з чим: сцена стає місцем, в яке ніби б’ють тисячі блискавок” [9, с.14–15]. Зазначені цитати використано зі статті О.Хаджиоглової “Art jazz cooperation 2009” (Джаз. – 2009. – № 5 (21). – С. 12–15), однак подібний виклад матеріалу властивий значній частині статей журналу, що виявляє певну закономірність у використанні художнього стилю викладу, метафоричного й образного тлумачення окремих аспектів мистецького дійства.

Стосовно жанрового аспекту статті О.Хаджиоглової, то він відзначається синтезом двох жанрів, які, згідно з художньо-критичною типологічною класифікацією, належать до інформаційного й аналітичного жанрів – репортажу та огляду. Рисами репортажу в зазначеній статті є:

- оперативна форма відображення події;
- виклад матеріалу від першої особи, автора, який став учасником мистецького дійства;
- активний, динамічний стиль викладу матеріалу;
- використання таких мовностилістичних прийомів, які надають читачеві можливість бути учасником (нехай і пасивним) джазової події;

- наявність інтерв'ю-повідомлень, окремих думок організаторів і виконавців фестивалю.

Крім наділених рис проблемного репортажу, стаття виявляє характерні особливості аналітичного *огляду*. Оглядовість визначається:

- *панорамним* поглядом на фестивалеве дійство “Art jazz cooperation 2009”, яке відбувалося у двох містах – Луцьку (Луцький замок) і Рівному (драматичний театр);
- загальним художнім аналізом, який у контексті синтезу жанрів репортажу й огляду наділений публіцистичним пафосом, колективів, окремих виконавців, що брали участь у музичному святі.

Вищеперелічені риси симбіозу двох жанрів в одній статті відзначаються більш інформативним, а не аналітичним викладом матеріалу, що розкриває домінування інформаційного репортажу над аналітичним оглядом. Таким чином, жанрові особливості в статті детерміновані метою публікації – проінформувати читачів журналу про фестиваль і здійснити загальний огляд музичних номерів, виконавців, колективів.

Типовою особливістю зазначених рубрик є інформування про музичну подію, огляд різноманітних джазових фестивалів, серед яких: “До#Дж”, “Коктебель”, “Харківський джазовий фестиваль”, “Два дні і дві ночі нової музики”, “Джаз-карнавал”, “Зимові джазові зустрічі”, “Єдність”, “Art Jazz Cooperation”, “Jazz In Kiev”, “Jazz Jamboree”, “Jazz Bez” та інші. Щодо рубрики “Концерти”, зазначимо, що сфера інтересів авторського колективу журналу не обмежується джазом (хоча він є домінантою музично-критичного матеріалу), оскільки в активі цього періодичного видання знаходиться чимало статей про концерти, на яких звучала музика від національно визначених стилевих напрямів (“Ее величество Флейта” А.Полякова [4] – про концерт індійського флейтиста Х.Чаурасія) до естрадних напрямів сучасної музики (“Елтон Джон – легенда сучасної музики” В.Журба [1]). Отже, сфера музично-критичних інтересів журналу “Джаз” певною мірою поширюється за межі семантики джазу, проте залишається в контексті онтологічних проблем джазового мистецтва.

На основі аналізу музично-критичного матеріалу періодичного видання “Джаз” відмітимо, що домінуючими жанрами рубрик “Фестивали” і “Концерти” є *репортаж* та *огляд*, іноді автори звертаються до жанру *критичної статті*, однак опис джазового концертно-фестивального дійства зумовлює певні типи цього аналітичного жанру – портретність та оглядовість. Особливості прояву зазначених жанрів виявлені в інформуванні про подію, панорамному огляді музичного дійства з певною долею аналітичності (аналіз концертних виступів виконавців, колективів, музичних творів та їх джазових інтерпретацій) і використанням як науково-музикознавчої термінології, так і стилістичних, композиційних прийомів художньої літератури (метафори, образність висловлювання). На прикладі статті О.Хаджиоглової “Art jazz cooperation 2009” нами здійснено аналіз характерних жанрових ознак і виявлено їх взаємозалежність від мети публікації.

Жанрово-типологічні ознаки музично-критичного матеріалу рубрики “Інтерв'ю” детерміновані метою та предметом обговорення. Їхня систематизація відзначається поділом на: *протокольні* (“О джазовом конкурсе, детском творчестве, о музыке и воспитании” Е.Шевченко [10] – інтерв'ю з Н.Голошаповим), *інформаційні інтерв'ю* (“Композитор Виктор Власов: о легкой баянной музыке и джазе, о творчестве А.Пьяцоллы и встречах с Л.Утесовым” А.Семешко [5]), *інтерв'ю-портрет* (“Осенние размышления на темы джаза” В.Титаренко [8] – інтерв'ю з П.Полтарьовим; “Игорь Бутман: «Играйте лучше и добивайтесь успеха»” О.Кізлова [3]). Проблематика здійснених інтерв'ю достатньо широка – від теорії, методики, історії джазу до виконавських, композиторських, педагогічних, світоглядних та естетичних питань. Яскравими прикладами цього є

інтерв'ю з такими відомими особистостями, як Гарі Буртон, Віктор Власов, Леонід Чижик, Петро Полтарьов, Ігор Бутман.

Характерними жанрово-типологічними особливостями відзначаються рубрики “Теорія та історія джазу” і “Метри світового акордеона”. Їхньою спільною рисою є звернення авторів до жанру *критичної статті*, однак відмінність полягає в її типах: якщо в першій рубриці автори звертаються до проблемних, портретних (пов'язаних з висвітленням історичних особливостей розвитку джазу в житті та творчості конкретних особистостей), ювілейно-історичних статей, то рубрика “Метри світового акордеона” (автор М.Черепанин) базується виключно на жанрі портретної критичної статті. Особливістю зазначеної рубрики є поєднання наукового та публіцистичного стилю викладу матеріалу. Науковість проявляється у використанні музикознавчих термінів, спеціальної фразеології, складних синтаксичних конструкцій. Публіцистична спрямованість статей “Метрів світового акордеона” відмічається риторичними запитаннями, повторами, емоційно забарвленими словами, способом подачі інформації – інформування читачів і формування їхньої думки щодо певного композитора чи виконавця. Зазначимо, в активі рубрики знаходиться чотири статті, що повідомляють про життя і творчість таких особистостей, як Астор П'яццолла, Віктор Власов, Валерій Ковтун, Ян Табачник.

Висновки. На основі дослідження особливостей музично-критичних статей журналу “Джаз” підкреслимо, що на його сторінках опубліковані статті інформаційного, аналітичного та художньо-публіцистичного жанрів. Домінуючими жанрами в зазначеному виданні є: репортаж, інтерв'ю, огляд, критична стаття, однак, незважаючи на це, автори часто пишуть статті в жанрах допису, анонсу та нарису. Критичний матеріал, який відноситься до вищеперелічених жанрових спрямувань (груп), безпосередньо підпорядкований меті жанру, його функціям і типологічним атрибутам. Наявність синтетичної мети в статтях журналу – проінформувати та здійснити загальний аналіз події – зумовлює синтез жанрових ознак інформаційних й аналітичних жанрів, що було підтверджено на прикладі статті О.Хаджиоглової “Art jazz cooperation 2009”, яка виявляє змістові та формотворчі закономірності статей періодичного видання. Таким чином, зазначені особливості музично-критичного матеріалу характеризуються використанням авторами як аналітичного інструментарію, науково-логічного апарату, музикознавчої термінології, так і звернення до композиційних прийомів художньої літератури (метафори, образність висловлювання).

Здійснення аналізу, класифікації музично-критичного матеріалу уможливило виявлення *тематичної спрямованості* статей і *сфери музично-критичних інтересів* авторів, редакційної колегії журналу “Джаз”, що певною мірою поширюється за межі семантики джазу, проте залишається в контексті онтологічних проблем джазового мистецтва.

1. Журба В. Елтон Джон – легенда сучасної музики / В. Журба // Джаз. – 2007. – № 4 (10). – С. 14–15.
2. Зінькевич О. Музична критика. Теорія та методика : навчальний посібник / О. Зінькевич, Ю. Чекан. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. – 424 с.
3. Кізлова О. Ігорь Бутман: “Играйте лучше и добивайтесь успеха” / О. Кізлова // Джаз. – 2007. – № 4 (10). – С. 26–28.
4. Полякова А. Ее величество Флейта / А. Полякова // Джаз. – 2009. – № 3 (19). – С. 18–19.
5. Семешко А. Композитор Виктор Власов: о легкой баянной музыке и джазе, о творчестве А.Пьяццоллы и встречах с Л.Утесовым / А. Семешко // Джаз. – 2007. – № 1 (7). – С. 12–15.
6. Сморгж Л. О. Эстетика : [навчальний посібник] / Л. О. Сморгж. – К. : Кондор, 2005. – 334 с.
7. Стельмашенко О. Критика в аспекті музичної культури суспільства / О. Стельмашенко // Музична критика і сучасність : [збірник]. – К. : Муз. Україна, 1978. – С. 158–166.
8. Титаренко В. Осенние размышления на темы джаза / В. Титаренко // Джаз. – 2007. – № 1 (7). – С. 16–18.
9. Хаджиоглова О. Art jazz cooperation 2009 / О. Хаджиоглова // Джаз. – 2009. – № 5 (21). – С. 12–15.

10. Шевченко Е. О джазовом конкурсе, детском творчестве, о музыке и воспитании / Е. Шевченко // Джаз. – 2010. – № 3 (25). – С. 24–25.
11. Яворський Е. Актуальні завдання музичної критики / Е. Яворський // Музична критика і сучасність / [упоряд. О. Стельмашенко]. – К. : Муз. Україна, 1984. – Вип. 2. – С. 8–21.

В статті охарактеризовано специфіку музикально-періодического журналу “Джаз”, розглянуто закономірності формування критического матеріала в контексте його жанрових і типологіческих особеностей. Осуцествлено класифікацію статей по рубрикам и очерчено их типичные черты.

Ключевые слова: жанр, тип, признак, рубрика, закономерность, классификация, стиль изложения, тематическая направленность.

In the article is described the specific of musical periodical magazine “Jazz”, is examined regularities of the formation critical material in the context of its genres and typological features. Besides, in this work is executed classification of articles and outlined their characteristic peculiarities.

Key words: genre, type, sign, rubric, regularities, classification, style of presentation, thematic direction.

УДК 78.01; 78.07

Любов Гундер

ТРАДИЦІЇ ФОРТЕПІАННОЇ ОСВІТИ СТАНІСЛАВОВА – ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Автор розглядає історичні етапи розвитку фортепіанної освіти в місті Івано-Франківську (колишньому Станіславові) з кінця XIX ст. до наших днів. Визначено особливості формування фахових музичних навчальних закладів у місті, роль видатних піаністів-педагогів, здобутки їх вихованців.

Ключові слова: Івано-Франківськ, Станіславів, фортепіанна освіта, навчальні заклади, піаністи-педагоги.

Музична культура Станіславава (нині – Івано-Франківськ) своїми джерелами сягає часів Галицько-Волинського князівства й розвивалася впродовж століть під впливом багатьох чинників: народної творчості, церковного співу, професійної музики й виконавства в складних суспільно-політичних, економічних і культурних умовах, у яких знаходилися західноукраїнські землі Галичини в складі Австро-Угорщини, Польщі, Радянської України. При цьому значним був вплив чужоземної маси на українську культуру в контексті багатоетнічного укладу міського життя. Німці, поляки, вірмени, євреї, чехи привносили в музичний колорит Станіславава свої національні елементи. Вагому складову музичної культури міста склали інструментальні традиції, зокрема, фортепіанні. Історія фортепіанного виконавства Галичини проаналізована в музикознавчих і культурологічних розвідках Л.Кияновської [11–12], Н.Кашкадамової [8–10], Г.Блажкевич і Т.Старух [2], становлення музичної освіти – у дослідженнях С.Людкевича [14–15], Л. і Т.Мазепи [16–17], Т.Молчанової [18] та ін. Динаміка музичної культури Станіславава–Івано-Франківська в різні роки знайшла відображення в публікаціях О.Залеського [4], Г.Карась [7], В.Дутчак [3], дисертаціях Л.Романюк [20], І.Новосядлої [19], матеріалах енциклопедичного словника “Івано-Франківськ” [5] і колективних монографіях [1; 13]. Проте поза увагою дослідників залишилося виокремлення розвитку фортепіанної освіти міста, взаємодія традицій регіональних фортепіанних шкіл і здобутки піаністів Івано-Франківська. Тому метою статті стало визначення освітніх фортепіанних традицій Станіславава – Івано-Франківська. При цьому конкретизуються такі завдання: аналіз передумов становлення музичної освіти в Станіславові та місце в ній фортепіанної складової, конкретизація мистецьких досягнень піаністів Івано-Франківська другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у контексті діяльності основних навчальних музичних осередків. Матеріали дослідження сформовані в результаті збору й узагальнення фактологічного матеріалу, спілкування з провідними педагогами й виконавцями.

Кінець ХІХ – початок ХХ століть – один з найважливіших періодів історії української музики, на який припадає загальне піднесення музичної культури, становлення й розквіт української національної школи. У складних умовах соціально-політичних подій того часу відбувається консолідація художніх сил, помітною стає професіоналізація українського музичного мистецтва, унаслідок зміни співвідношення між фаховими й аматорськими художніми силами. Однією з важливих подій музичного життя Західної України кінця ХІХ ст. стало виникнення в